

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

94. An filiusfamilias Clericus, si moriatur possit testari de bonis aduentitiis, etiam ante Clericatum acquisitis? Et an Clerici possint testari de fructibus beneficiorum ad vsus non pios? Et an ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

Valentino, Aragoniæ, & Cathalonix, & aliis ex consuetudine approbata testari possunt, & si forte decedat intestatus, succedunt in eius bonis illius propinqui, ac si esset Laicus. Potest ergo testari Clericus in Hispania de fructibus beneficii ad pias causas, imò ad profanas, peccabit tamen, at dispositio valida est, nam ut diximus supra agentes de dominio, cap. 2. dub. 6. Clerici sunt domini fructuum suorum beneficiorum. Quare quamvis peccent bona beneficii prodigendo, vel ditando suos amicos vel cognatos, alienatio tamen valida est. Ac proinde hæres, qui hoc modo hereditatem accipit, non peccat nisi forte induxerit Clericum ad huiusmodi testamentum conficiendum, inducens enim ad peccandum, peccat, nec tenetur hereditatem restituere, quia obligatio Clerici erat personalis, & ex alia parte valide donat, donatio namque, vel dispositio quamvis illicita, non tamen iniusta est. Ita ille, cui adde nouissimè Patrem Martinum de San Ioseph, in *Mon. Concess. tom. 1. lib. 2. tract. 11. de test. num. 1. §. 2.* & sic asserens. [En resolucion pueden en España los Clerigos testar valida, y licitamente de los bienes beneficiarios ad pias causas, y si disponen dellos ad profanas causas valdrá el testamento, aunque peccaran mortalmente. Però es de advertir, que los parientes, y amigos à quien mandò el Clerigo illicitamente su hacienda no pecan en recibirla, porque aunque pecò el Clerigo contra la caridad, no pecò contra iustitia, y su obligacion era personal; y pudo donar validamente, entendiéndose que no pecan los parientes; y amigos sino es que aconsejen, ò persuadan al Clerigo à que teste de su hazienda profanamente, porque en este caso claro es que pecan induziendole à que peque es sententia comun.] Vnde ego his diebus contulit parentes cuiusdam Episcopi non peccare mortaliter recipiendo ab ipso in magna quantitate pecunias, & alia bona, quia nihil ipsi ab Episcopo posscebant.

Sup. hoc supra in §. Terribilius Ref. ad medium, & in Ref. eius not.

Sup. sequentibus in hoc §. supra in §. Ex dictis. in §. 1. not. huius Ref.

6. Sed si aliquis hinc obiter inquirat, an testamentum supradictum sit saltem inualidum, si careat solemnitatibus iuris, & affirmatiue respondet Dicastillus *vbi supra, sub. 13. n. 240* vbi sic ait: Vtrum autem ingressus Religionem possit testari non seruata iuris solemnitate? Ex dictis videtur affirmandum, & affirmat Sà, *ver. b. testam. 2. 1.* qui idem sentit de Clerico, & quidem iste non tenetur legibus ciuilibus. Cumque iuxta dicta in superioribus de eius testamento indicandum sit in foro Ecclesiastico, tantum videtur seruanda solemnitates fori Ecclesiastici atque adeò sine solemnitatibus iuris ciuilibus positui valebit. Ita ille. Sed de hac questione alibi à nobis plura dicta sunt.

Sup. his duabus diffic. concenciis in hoc §. late in tom. 7. tr. 2. Ref. 167. §. 1. 2. & 3. & p. o parte in Ref. & §. not. seq.

Alibi in Ref. quæ hic est infra 94. §. 1. in fine, & seq.

RESOL. XCIII.

An Commendarij D. Iacobi, Calatravae, Alcantarae, de Auis, &c. moriui possint testari de fructibus Commendarum in usus non pios?
Et quid de Commendarijs D. Ioannis? Ex p. 5. tr. 3. Ref. 129.

Sup. hoc in 10. 7. tr. 1. ex doct. ina Ref. 55. §. 1. cursum ad medium vers. licet in morte.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Mota *de confir. Ord. D. Iacobi lib. 2. c. 2. §. 26. n. 21* Nauarr. *comm. 2. de Regul. n. 56.* & Azorius *1. 1. lib. 13. c. 4. qu. 8. §. c. 5. qu. 2.* quia dicti Equites non sunt veri domini, siue patrimonialium, quocumque tempore acquisitorum, siue reddituum Commendarum ratione voti perpetuati, hæc sententia est nimis rigida.

2. Et ideo cum Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 7. c. 8. n. 10.* puto supradictos Equites posse quoque liberè testari non minus, quam alios seculares, tam de bonis patrimonialibus, quam etiam de redditibus harum Commendarum constat ex dictis *num. preced.* sic enim rece-

ptissima consuetudo apud eos obtinuit, & quamuis olim testari non poterant: at Innoc. VIII. & Clem. VII. in hoc dispensarunt. Nec obstat Pium V. reuocasse licentias his concessas ad testandum, quia bene Molina Societatis Iesv, & Manuel statim allegandi, eum Motum proprium receptum non esse quoad alios Commendatarios, praterquam D. Ioannis, nec Pium V. reuocasse simpliciter facultatem testandi, sed eandem dumtaxat, quæ à priuilegijs Apostolicis dimanabat, quare permanet facultas, quam ex consuetudine antiquissima testandi habent, & insuper ad maiorem securitatem Greg. XIII. reuocauit motum proprium Pij V. concedens illam facultatem testandi iuxta pristinam eorum consuetudinem, & de bonis patrimonialibus hoc verum esse docet Molina *de primog. lib. 2. c. 9. n. 69.* licet dubitet quoad redditus Commendarum. Sed tunc sententiam Sanchez, qui etiam, & optimè, addit posse hos Commendatarios de vtriusque bonis maiorem instituire, non secus ac alios seculares, & post hæc scripta inueni nostram sententiam docere etiam Villalobos *in sum. 1. 2. tr. 1. diffie. 10. n. 13.* vbi sic ait, [Los Comendadores que se pueden calar, como son los de Santiago, Calatrava, y Alcantara son señores de sus bienes, y pueden testar dellos; mas los Comendadores de san Iuan no pueden testar, conforme à vn motu proprio de Pio V.] Sic ille.

RESOL. XCIV.

An filius familias Clericus, si moriatur possit testari de bonis aduentitijs, etiam ante Clericatum acquisitis?
Et an Clerici possint testari de fructibus beneficiorum ad usus non pios?
Et an peccent mortaliter, si de notabili quantitate ad usus non pios testentur? Ex p. 5. tr. 3. Ref. 124.

§. 1. Conueniunt communiter DD. quòd filius legitimus, si fiat Clericus per primam Ton-
suram, aut vt certius alij, per Ordines saltem minores, quamuis adhuc maneat in patria potestate, possit testari etiam sine consensu patris de bonis aduentitijs, etiam ante clericatum acquisitis; & que apertis textus, *Aubert. Presbyteros, Cod. de Episcopis & Clericis 11.* Debent tamen eiusmodi Clerici ascendentibus relinquere legitimam, quoad alia æquiparantur ipsorum aduentitia quasi castrensibus, de quo videtur licet Panormitanum *in cap. quia nos, de testamentis.* Non tamen absoluuntur à solemnitatibus iuris communis, *Instit. de militari testamento, §. sciendum tamen.* Filii familias miles testari potest de eo, quod in castris acquisiuit, quod extenditur etiam ad veteranam, siue dimissum à militia, instituto eodem, & hæc omnia docet Malderus *in 2. 2. tract. 1. cap. 11. dub. 3.* qui etiam *dub. 6.* quod est valde notandum docet seculis consuetudine Clericos eo ipso, quòd gaudent priuilegio fori, gaudere etiam priuilegio *cap. cum esses, de test.* nempe eorum testamentum esse validum, licet non adint solemnitates iuris ciuilibus.

2. Notandum est tamen hinc quòd in aliquibus Regionibus Clerici, possunt testari etiam de fructibus beneficiorum ad usus non pios, tamen hoc procedit in foro exteriori: secus autem in conscientia; & ideo hinc non desinat apponere aliquas conclusiones, quas circa prædictum sensu dubium docet Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 1. c. 1. diffieult. 12. num. 3. & seq.* vbi sic ait. [De consuetudine pueden los Clerigos hazer testamento de la dicha renta, la qual costumbre es muy antigua en estos Reynos; de fuerte, que en todos sus bienes, aunque sean de rentas Ecclesiasticas, se succeda ex testamento y ab intestato como en los otros bienes, que ellos tuieren. Peca pero mortalmente el beneficiado, que de los bienes

bienes que vamos hablando, manda en su testamento notable cantidad a vros profanos, de fuerte que para no pecar ha lo de mandar a causas pias. De lo dicho se infiere, que el Clerigo que por negligencia se dexa morir sin hazer testamento, para que sus herederos ab intestato le sucedan, peca mortalmente segun Lessio, y otros. Ita ille & ante illum Molina tom. 1. tract. 2. disp. 147. n. 31. vbi post hanc sententiam satis probatam vix addit: qui ergo confessiones beneficiariorum tempore mortis audiunt, ad hanc nostram conclusionem attendant. Ita ille, quae licet sint vera, tamen assero cum Maldero vbi supra in 2.2. tr. 1. c. 11. dub. 3. per modum limitationis licere. Clericis testari etiam ad vsum non pios, quando id fieret per modum iustae remunerationis, siue consanguineis, siue famulis, siue aliis bene meritis, illud enim excipitur d. c. velatum, etiam pro eo tempore, quo in vigore erat prohibitio testandi, vel ad pias causas, de meritis tamen non statim confessioni testatoris, sed aliter debent probari.

RESOL. XCV.

An Clericus filius familias possit testamentum condere de his bonis, quae constanter Clericatu acquisiti, & hoc magis Episcopis licet? Et an Clericus impune possit praeterire liberos, vel parentes, si testamentum ex eorum praeteritione non infirmetur? Ex p. 7. tr. 1. 2. & Misc. 3. Ref. 2. & ad litteram ibidem in Ref. 35. alias 33. Sed hic vna tantum Resolutio adscribitur.

1. Quod ad priorum Questionem attinet, expressi iuris est, id Clerico licere, licet adhuc sub patris potestate continentur: siquidem ea bona inter quasi castrensia recensentur, auct. presbyteros, & diaconos, C. de Episcopis & Clericis, &c. in 2. leg. fin. C. qui testamentum facere possunt vel non. eoque magis Episcopo licebit, qui & propter Episcopalem dignitatem patria potestate solutus est. auct. sed Episcopi, C. est, in. & cum haec bona inter quasi castrensia recensantur, consequens est, vt nec vltus fructus patri adquiratur, per res. in leg. 6. C. de bonis, quae liberis, &c. loquitur verò de bonis à Clerico acquisitis, non ex relictibus Ecclesiae, siue beneficij sui, sed quae intuitu personae suae adquisiuit.

2. Quò verò ad alteram questionem, constat quidem ex leg. fin. C. de inoffi. test. & ex leg. 34. C. de Episcopis, & Clericis, &c. permitti esse Clerico hanc praeteritionem liberos, & parentum, sed an illud iure nonnullarum correctum sit, nouella 115. c. 3. inter Doctores non conuenit: siquidem controuertunt, quo sensu accipienda sint, in d. auct. presbyteros, & diaconos. haec verba, scilicet tamen vt horum filij, aut his non extantibus parentes eorum legitimam ferant partem, an scilicet his verbis legitima sit relinquenda filiis, siue parentibus iure institutionis; an verò si praeteriti sint, petere eam debeant conditione, ex d. auct. Et certè propius est legitimam iure institutionis relinquendam esse, moueor aperto textu in d. c. 4. & c. 4. quibus locis liberis interdicuntur, ne in his bonis, in quibus testamenti condendi potestatem habent, filios suos, aut parentes abique legitima causa praeterant, aut exheredent, sed eos haeredes instituant. Nec obstat textus in cap. 9. de test. in verbo, liberè deponere valeant, quo motus Pan. ibid. putat testamentum Clerici non infirmari ob praeteritionem filiorum, vel parentum; idque confirmat, argumento ducto à milite saeculi ad militem Dei, id est, Clericum: nam ille hoc priuilegio vtitur, quòd licitè possit filios, vel parentes suos praeterire, per textum leg. 9. C. de test. milit. §. 7. Infi. de exhered. lib.

3. Sed fallitur Panorm. nec enim rectè sequitur:

Clericus potest liberè de his bonis disponere; ergo & praeterire liberos, & parentes. Verum subaudiendum est dum ea adhibeat, quae ad testamenti alias confectioem necessariò requiruntur, per textum in leg. 13. Cod. de sacros. Ecclesis, &c. inter cetera autem inquit Gasus Iureconsultus, quae ad ordinanda testamenta necessariò desiderantur; principale ius est de liberis haeredibus instituendis, vel exheredandis; ne praeteritis iis rumpatur testamentum, Textus est in leg. 30. ff. de liberis & post. &c. idem est de parentibus instituendis vel exheredandis, d. c. 4. sed neque mouet Panorm. argumentum, à milite saeculi deductum: nam praeterquam quod pugna non careat, an miles saeculi hosterino iure possit liberò, & parentes suos impune praeterire, propter textum in d. c. 3. cum duob. c. seq. &c. non tamen rectè inde efficitur, Clericum licitè praeterire posse in testamento suo liberos & parentes? cum plura priuilegia indulta sine militi in expeditione degenti, quam Clerico, sicut constat ex 1. Infi. & ff. de milit. test. & de testamento militis, in 2. d. d. leg. 13. Vide etiam circa praesentem quaestionem Squillantem de Priuileg. Cler. c. 13. n. 3. & alios penes ipsum.

RESOL. XCVI.

An damnatus ad mortem propter aliquod facinus possit testari? Ex p. 5. tr. 3. Ref. 120.

1. Respondendum videtur negatiuè in foro externo, ex l. de portat. in metallum, Auct. bona damnatorum, C. de bonis proscripti. & ex l. quidam sunt, ex l. qui vlt. & ibi Bart. ff. de panis, & ratio est, quia tales per praefatam sententiam perdunt ea, quae iuris sunt ciuilibus, vt d. l. quidam, & consequenter amittunt testamenti factionem, quae est iuris ciuilibus, l. test. ff. de test. In foro verò conscientiae si testetur coram duobus testibus, validum erit testamentum, id est, tuta conscientia poterit haeres bona retinere, dum non compellitur per iudicem bona sisco tradere. Et ita docet Valerius in differ. vtr. fori ver. testamentum differ. n. 2. Sed aduertit optime Lessius lib. 2. c. 19. dub. 4. n. 49. & Becanus part. 2. tom. 3. c. 7. quast. 4. in testamento damnatorum ad mortem habendam esse rationem locorum & consuetudinis, quia ius Codicis vbique non seruatur, Imò ex Iulio Claro aduertit Malderus in 2.2. tr. 1. c. 11. dub. 3. consuetudinem esse in contrarium: vbique enim ea ferè obtrinet, vt quando damnari bona non publicantur, condere valeat testamentum, & firmum maneat prius conditum, imò si non condat, haeredes ab intestato habeat successores. Vide etiam Layman. lib. 3. sect. 5. tr. 5. cap. 3. n. 3.

RESOL. XCVII.

An poena inhabilitatis ad testamentum procedat non solum in publico vsuario ex mutuo, sed etiam ex venditione, vel emptione, & plura alia circa testamentaria vsurariorum? Ex p. 1. tr. 4. & Misc. 4. Ref. 22.

1. Casus iste potest esse satis practicable, & ad illud affirmatiuè respondet Eminentissimus Cardinalis Lugo de inst. 1. 2. disp. 24. sect. 4. n. 71. Vbi sic ait. Demique notat benè Vasquez cum Couar. poenam illam habere locum non solum in vsuario ex mutuo sed etiam ex venditione vel emptione, vterque enim est verè vsurarius.

2. Sed ego magis adhaereo negatiuè sententiae, quam tuerit Petrus Vvadingus de contra. dispur. 6. dub. 14. §. 4. num. 2. Ratio est, quia poena contra vsurarios statuta non comprehendunt nisi veros vsurarios,

Sup. hoc supra in Ref. 3 §. vlt. & ex Ref. 78. lege doctrinam §. 1.